

Kiriku Elu

Veebruar 1991

Eesti katoliiklaste häälekandja

2. (15.) number

VEEBRUAR

- r 1. He 10,32-39; Ps 37; Mk 4,26-34
l 2. KÜÜN LAPÄEV. ISSANDA TEMPLISSETOOMISE PÜHA.
Mt 3,1-4; Ps 24; He 2,14-18; Lk 2,22-40
P 3. Tavalise liturgilise perioodi IV pühapäev.
5 Mo 18,15-20; Ps 95; 1 Ko 7,32-35; Mk 1,21-28
BLASIUS, PIISKOP JA MÄRTER. ANSGARIUS, PIISKOP.
e 4. He 11,32-40; Ps 30; Mk 5,1-20
t 5. AGATHA; NEITSI JA MÄRTER. MÄLESTUSPÄEV.
He 12,1-4; Ps 21; Mk 5,21-43
k 6. PAULUS MIKI JA TEMA KAASLASED, MÄRTRID. MÄLESTUSPÄEV.
He 12,4-7.11-15; Ps 102; Mk 6,1-6
n 7. He 12,18-19.21-24; Ps 47; Mk 6,7-13
r 8. HIERONYMUS EMILIANUS.
He 13,1-8; Ps 26; Mk 6,14-29
l 9. He 13,15-17.20-21; Ps 22; Mk 6,30-34
P 10. Tavalise liturgilise perioodi V pühapäev.
Hi 7,1-4.6-7; Ps 146; 2 Ko 9,16-19.22-23; Mk 1,29-39
SCHOLASTICA, NEITSI. MÄLESTUSPÄEV.
e 11. NEITSI MAARJA ILMUMINE LOURDES'IS.
1 Mo 1,1-19; Ps 103; Mk 6,53-56
t 12. 1 Mo 1,20-2,4a; Ps 8; Mk 7,1-13
k 13. TUHKAPÄEV, SUURE PAASTU ALGUS.
Jl 2,12-18; Ps 50; 2 Ko 5,20-6,2; Mt 6,1-6.16-18
n 14. KYRILLOS, MUNK JA METOODIUS, PIISKOP. KIRIKUPÜHA.
5 Mo 30,15-20; Ps 1; Lk 9,22-25
r 15. Js 58,1-9a; Ps 50; Mt 9,14-15
l 16. Js 58,9b-14; Ps 85; Lk 5,27-32
P 17. Suure Paastu aja I pühapäev.
1 Mo 9,8-15; Ps 24; 2 Pe 3,18-22; Mk 1,12-15
P.N.M. TEENIJATE ORDU SEITSE ASUTAJAT.
e 18. 4 Mo 19,1-2.11-18; Ps 18; Mt 25,31-46
t 19. Js 55,10-11; Ps 33; Mt 6,7-15
k 20. Jn 3,1-10; Ps 50; Lk 11,29-32
n 21. Er 14,1.3-5.12-14; Ps 137; Mt 7,7-12
PETRUS DAMIANUS, PIISKOP JA KIRIKU DOKTOR.
r 22. APOSTEL PEETRUSE PIISKOPIAUJÄRJE PÜHA;
EESTI MÄRTERPIISKOP EDUARD PROFITTLICHI SURMAPÄEV.
1 Pe 5,1-4; Ps 22; Mt 16,13-19
l 23. POLYKARPUS, PIISKOP JA MÄRTER. MÄLESTUSPÄEV.
5 Mo 26,16-19; Ps 118; Mt 5,43-48
P 24. Suure Paastu aja II pühapäev.
1 Mo 22,1-2.9a.10-13; Ps 115; Ro 8,31b-34; Mt 9,2-10
e 25. Tn 9,4b-10; Ps 78; Lk 6,36-38
t 26. Js 1,10.16-20; Ps 49; Mt 23,1-12
k 27. Jr 18,18-20; Ps 30; Mt 20,17-28
n 28. Jr 17,5-10; Ps 1; Lk 16,19-31

MÄRTS

- r 1. 1 Mo 37,3-4.12-13a.17b-28; Ps 104; Mt 21,33-43.45-46
l 2. Mi 7,14-15.18-20; Ps 102; Lk 15,1-3.11-32
P 3. Suure Paastu aja III pühapäev.
2 Mo 20,1-17; Ps 18; 1 Ko 1,22-25; Jo 2,13-25

Käesolevas kalendris on psalmide numbrid "Vulgata" numeratsiooni järgi. eestikeelsest piiblist lugemisel tuleb seega psalmide nr. 11 - 147 puhul lahutada numbrist arv 1.

Edaspidi kasutame eestikeelse piibli numeratsiooni.

Saksamaa piiskoppide konverentsi solidaarsuslõike Baltimaade piiskoppidele

Saksamaa piiskopid jälgivad suure murega sündmusi Baltimaades - Leedus, Lätis ja Eestis, sest nende riikide parlamentaalsel teel toimuvaid iseseisvuspüüdlusi ähvardab allasurumine sõjajõudude abil.

Koos teie ja kõigi kristlastega Baltimaades palvetame meiegi selle eest, et inimeste õigust enesemääramisele, demokraatiale ja seismisele rahule ei murtaks. Meie, sakslased, ei ole unustanud kolme Baltimaa vägivaldset anastamist 1940. aastal Nõukogude Liidu poolt, mis oli Hitleri ja Stalini vahel sõlmitud mõrvarliku pakti otsene tagajärg.

Suurte lootustega jälgisime kahel viimasel aastal vaba ühiskonna ülesehitamist teie maades. Me täname Jumalat selle eest, et ka see aastakümneid tagakiusatud kirik jõudis uue vabaduse künnisele. Me oleme solidaarsed kõigi vendade ja õdedega Leedus, Lätis ja Eestis teie võitluses vabaduse ja õiglase korra eest kõigi inimeste jaoks Baltikumis.

Kiriku palveosaduses õigluse ja rahu eest oleme ühendatud kõigi kristlastega Balti riikides. Andku Issand teile lootust ja julgust, lohutagu Tema kõiki leinajaid, ning pälvigu vägivalda ohvrid Tema käest igavese õndsuse.

Püha Neitsi Maarja, Jumala Ema, kostku teie kõigi eest Jumala ees.

Armastusega Jeesuses Kristuses
piiskop **Karl Lehmann**,
Saksamaa piiskoppide konverentsi esimees.

Palve Baltimaade eest

Taevane kuningas, Sina näed kõike seda, mis on sündinud Baltimaadel. Me teame, et ilma Sinu teadmata, ilma Sinu loata ei sünni midagi siin maailmas.

Kui me vaatame tagasi nendele uue ärkamisaja aastatele, võime märgata, kui vähese vastutustundega oleme me kasutanud oma suuremaid vabadusi. Karjerism, kameeleonlus võimuvõitluses, püüd iga hinna eest võimu juurde pääseda; rikastumine sageli kõige vaesemate viimaste kopikate arvel; soov kätte maksta neile, kes meile kurja on teinud; tahtmine ajada välja meie maalt need, kellest suurem osa on tulnud siia mitte head elu otsima, vaid pakku hirmsa viletsuse eest kommunismimaffia poolt surmatud Vene- ja Valgevenemaa küldes, ja kes on samuti nagu meiegi totalitaarse poliitika ohvrid; iseenda sajabrotsendilise õiguse nõudmine olukorras, kus vaid seitsekümmend on võimalik ja loogiline saavutada - need teod võivad viia selleni, et kaotame taas kõik. Lase meil lõpuni ausaks jääda, loobuda niisugusest võitlusest, mis ei vali vahendeid ja mida Sina ei õnnista.

Sina näed ja tunned meie pahelisust veelgi paremini, kuid me palume, anna meile aega. Märtrite veri on Kiriku seeme, nii rääkisid esimeste sajandite kristlased. Mis kasu oleks külvamisest, kui külv hukkuks põua või veeuputuse tõttu. Kaks aastat on ju liiga lühike aeg, et viiekümne aastaga tekkinud kaose tagajärgedest lahti saada. Õpeta meid nägema, et niisuguse, näiliselt rahuliku elu korral ei puudu meie elus pinget ja ohvrimeelsust. Lase meil Sind teenida mitte tuima orjavalu kaudu, vaid teadlikult ja vabatahtlikult kannatades. Kujunda meid isiksusteks, niisugusteks, nagu oli Sinu Poeg, kes tuli siia maailma ilma, et keegi teda oleks sundinud, selleks, et me otsiksime nüüd, peaaegu 2000 aastat pärast Teda, kurja juurt mitte teistest inimestest, kes meid avalikult alla suruvad, vaid iseendast. Lase meil toime tulla oma ambitsioonidega, vastutustundetusega, ligimiste iseloomude erinevustega meie vahetus läheduses, et õpiksime nägema erinevuste taga Sinu loova mõistuse geniaalsust.

Me palume, ole armuline ka nende peale, keda arusaamatus või kurjade inimeste valed on tõuganud vägivalda teele Balti rahvaste vastu. Anna neile andeks, sest nad ei tea mida nad teevad, kuid ära lase neil kurja teha. Siis, kui hakkab voolama veri, ei küsi surm rahvusest ega aadetest. Vägivalda all kannatavad kõik.

Ole meiega - kõigi Baltimaadel elavate inimestega - kannatlik, õpeta meid kasvatama märtrite verest sirsunud kirikutaimet nii, nagu ainult Sina oskad tahta, et see kannaks vilja kogu Baltikumis, Eesti, Läti ja Leedu rahvaste kodus, mille Sina oled meile põlistest aegadest andnud. Aamen.

John Henry Newman

1801–1890

piiskop Paul Verschuren

(algus KE:hr 1/91)

III Newman katoliiklasena

John Henry Newman oli nüüd 45 aastat vana. Korraga oli ta kaotanud oma paljude anglikaani kirikusse kuuluvate töökaaslaste ja sugulaste sõpruse. Aastaid hiljem, kuuekümnesena, nimetab ta seda kaotust haavaks, mis ei parane iial. Uues kirikus vaadati tema peale omakorda usaldamatusega ning teda koheldi ebasõbralikult. See oli kindlasti tihti väga ärritav, kuid Newman nägi ka olukorra huumorikamat külge, nagu see ilmneb ühest tema kirjast: «... neil on meie kohta imelikke kujutlusi. Arvatakse, et nad mõtlevad, et ma kunagi ei söö, ja seetõttu jään just äsja ilma õhtusöögita ... Ma pidin võtma põrandalt leivakannika ja sööma seda, häbenedes, et olen pidevalt sunnitud kõike paluma ...» Kogu selle mure ja ahistuse keskel, mida põhjustasid muudatused elus, lohutas teda väga privileeg tohtida elada majas, kus sama katuse all viibis Kristus pühas sakramendis, millest andis tunnistust igavesti põlev lamp kabelis.

Aastal 1846 saabus Newman Rooma ning asus elama misjonitöö kongregatsiooni preestriteseminari majja. Seal pidi ta õppima katoliku teoloogiat. Newman oli shokeeritud filosoofia ja teoloogia õpetamise madalast tasemest, kuid ta nautis sealset paljurahvuselisust. Temast räägiti Roomas, sest ta äratas tähelepanu – ja sugugi mitte alati positiivses mõttes. Kui ta kord nõustus jutlustama kellegi aadlisesse kuuluva naise matustel, ärritas tema jutlustamise viis kuulajaid sel määral, et kellegi kohalviibija tunnistuse kohaselt oleks pidanud heitma jutlustaja Tiberisse. Mais 1847 pühitseti Newman preestriks, ning veel samal aastal läks ta koos oma sõbra Ambrose St. Johniga tagasi Maryvale'i. Roomas oli ta jõudnud kirjutada oma esimese romaani ning valmistada ette rahvusvahelise oratoriaanide vennaskonna inglise osakonna loomist.

Newmanil oli kombeks teha vahel hinnangulisi tagasisivaateid oma katoliiklasena elatud aastatele. Tehes nii 1859. aasta algul, tunnistas ta ühele oma sõbrale: «Kolmteist aastat olen ma olnud tõepoolest mitmel kombel teinija ... ilma oma eesmärkide ja tahteta; siiski ei ole ma arvatavasti kunagi varem pidanud taluma nii palju umbusaldust ja kadedust, kuigi neid olen mingil moel kogunud terve eluaja.»

Põhjused selliseks tunnistuseks olid kõigepealt oratoriaanide vennaskonna inglise haru reeglites ja sisemistes riidudes. Teiseks oli Newmani süüdistatud auhaavamises, ja ta oli kohtuprotsessi kaotanud. Lohutuseks seejuures oli asjaolu, et protsessi ilmne ebaõiglus äratas tema vastu palju kaastunnet. Üks kohtunik kirjutas oma päevikus, et kaebealune avaldas talle suurt mõju «oma kummalise, müstilise, otsekui pilvedest looritatud näo ja võluvalt musikaalse, peaaegu üleloomuliku häälega». Kolmandaks oli Newman saanud Iirimaa piiskoppidelt ülesande luua katoliiklik ülikool Dublinisse. Seda ette valmistades kor-

raldas ta ettekannetesarja ülikooli ideest; viimastest moodustuski tema klassikaline raamat sellel teemal. Olles ehitanud valmis ülikooli kiriku, täitnud neli aastat rektori ülesandeid ning väsinud Iirimaa piiskoppide poolt pidevalt tekitatavatest probleemidest ütles ta rektoriameti üles. Selle aja jooksul oli ta reisinud 56 korda Birminghami ja Dublini vahel edasi-tagasi. Neljandaks olid Inglismaa piiskopid, küsimata Newmani arvamust, teinud talle ülesandeks ette valmistada uut piiblitõlget. Kui ta oli hakanud tegema selle jaoks alustavaid uurimusi, märkas ta, et piiskopid on kogu loo unustanud.

1860. aastal tegi Newman uue tagasisivaate. Teda vaevas oma vennaskonna ebakindel olukord ning teadmatust sellest, millise olulise ülesandega ta peaks tegelema. Näis, nagu oleksid tema katoliiklasena elatud aastad olnud asjatud. Ta koostas nimekirja oma ebaõnnestumistest ning mainis viimase ja uusima koormana seda, et tema kirjutist ilmikute asendist kirikus oli laidetud ning see oli saadetud Rooma uurimiseks.

1863. aastal võis Newmani juures märgata jälgi asendusest, ning ta kirjutas, et tema «vaimne seisund meenutab väsinud ja ilmetu tööhobuse oma», ning küsis: «Milleks säilitada jõudu, kui ma ei tee midagi.» Elujõudu tal küll piisas, sest ta tunnistas enese kohta: «Olen vana mees, juuksed valged, silmad auku vajunud ja käed kortsulised, aga kui sulgen silmad ja mõtlen, ei suuda ma uskuda, et oleksin vanem kui 25.»

Inglismaa avalikku elu arvesse võttes oli Newman elanud katoliiklasena suhteliselt tagasihoidlikuna, kuid muutus oli tulekul. Newmani uus kuulsusehetk oli lähedal.

Apoloogia

1963. aasta eelviimasel päeval sai Newman postiga «Macmillan's Magazine'i» nimelise ajakirja. Selles oli kellegi C.K. poolt kirjutatud arvustus ühe Inglismaa ajalugu antikatoliiklikust vaatenurgast käsitleva teose kohta. Newmanil ei olnud aimugi, kes on C.K., ja ta ei olnudki sellest eriti huvitatud. Ta arvas, et arvustuse on kirjutanud keegi noor teadlane, kes mõtles, et on leidnud katoliku kiriku näol ohutu ja hõlpsa ohvri. Üks kirjutises sisalduv väide äratas Newmani tähelepanu. See oli järgmine: «Tõde tõe pärast ei ole kunagi olnud katoliku preestrite voo- rus. Isa Newman räägib meile, et see ei pruugigi olla, ning üleüldse ei peagi olema; et kavalus on Taeva poolt pühadele antud relv, mille abil seistakse vastu selle kurja maailma tooretele jõududele, kes võtavad naisi ja lähivad mehele. Kas tema arvamus on dogmaatilisel õige või mitte, on see ometi õige vähemalt ajalooliselt.»

Olles lugenud seda väidet, saatis Newman kirja väljaande toimetajale. Ta seletas, et ei soovinud puutuda kokku arvustuse kirjutajaga ega nõudnud kelleltki vastust. Ta tahtis vaid härrasmehena esitada vastuväite teisele härrasmehel. Sellele kirjale järgnes kaks üllatust. Esiteks paljastus artikli kirjutaja, kelleks oli Charles Kingsley, anglikaani preester, tuntud romaanikirjanik ja Cambridge'i ülikooli professor. Teine üllatus oli toimetaja Alexander Macmillani saadetud kiri. Viimane kirjutas, et ta ei oleks võinud uneski aimata, et Newman või mõni teine katoliiklane paneks väidet pahaks. Ta oli tõesti arvanud, et katoliiklaste strateegiasse teiste kristlaste suhtes kuulub mao kavalus.

Sellele järgnenud kirjavahetuse lõpptulemuseks oli ühest küljest, et Kingsley ei suutnud esitada tõendeid Newmani ja teiste katoliku preestrite ebaaususe kohta, ning teisest küljest, et Newman ei toonud piisavalt esile Kingsley üldistatud ja nõrkade väidete ebaõigsust. Viimaste väljaütlemata, tegelik ja õel tipp oli väide, et juba anglikaani preestrina oli Newman olnud katoliikluse kuulekas teener. Newman leidis, et talle oli jäänud vaid üks võimalus taastada oma maine ja kaitsta katoliku preestrite au – ta pidi kirjutama oma vaimse arengu ajaloo. Selle ülesande suhtes tundis ta üheaegselt vastumeelsust ja teatud rahuldustunnet. Kingsley oli pakkunud talle võimaluse teha midagi sellist, mida ta oli südames juba ammu soovinud: seletada põhjalikult oma vaimuliku elu arengut. Oma sõbrale Mary Holmesile kirjutas ta aprilli algul: «Ajakirjandus ja inimesed märkavad enamasti selgesti, et härra K. kallab mulle kaela solvanguid, et varjata oma lüüasaamist. Peagi annan talle vastuse. Palveta, et ma ei väsiks liialt, sest see töö saab olema pingutav, ning et saaksin juhatust selleks, mida kavatsen õelda.» Alustades vastuse kirjutamist, jättis Newman Kingsley rahule ega kandnud tema peale viha. Tõeline vaenlane ei olnud mitte Kingsley, vaid need eelarvamused, mida too juhtus esindama.

Newman kirjutas oma «Apoloogia» neljapäeviti ilmuvate iganädalaste osadena, sest «inimesed tavaliselt ei loe pakse raamatuid, nagu ka neid, mis jäävad hiljaks».

«Se oli ränk töö. W. Monsellile kirjutas Newman: «Töötan hommikust õhtuni, ja mul ei ole piisavalt aega isegi söömiseks. Seda kirja kirjutati õhtusöögi ajal. Kui näed käsilolevat («Apoloogia» osa) trükituna, siis vaatad seda hämmastusega. Ma ei suudaks seda kirjutada, kui lükkaksin ta kasvõi kuuks ajaks edasi. Olen juba aastaid soovinud, et võiksin oma selle kohuse täita. Siiski on see kohutav katsumus. Palveta minu eest, et võiksin hästi vastu pidada.» Esimene osa ilmus 12. aprillil 1864, ja Newmani päevik märgib 12. juunil: «... saanud tagasi trükkalile VIIMASE korrekturei». Ühele nunnale mainis Newman: «Neljapäev tuleb kord nädalas – olin otsekui mees, kes on kukkunud üle laeva parda. Ta peab ujuma maale, ja ta märkab, et distants kasvab kogu aeg. Nüüd olen rannal – ja seal ma leban.»

«Apoloogia» kaheksa iganädalast osa ilmusid ka raamatuna. Juba teisest trükist jäeti välja kõik viited Kingsley'le. Raamat oli tõepoolest Newmani vaimsete töökspidamise ajalugu. See ei hooli ilukõnelisusest ega enesekaitsest, vaid jutustab külmalt ja peaaegu kuivalt Newmani elujuhtumitest. Erandi teeb viimane peatükk selles mõttes, et see käsitleb Newmani mõtteid teoloogia vaidlusalustest küsimustest, nagu neitsi Maarja austamine, autoriteedi ja vabaduse vahekord, usu ja teaduse vaheline pingeline. Samas lükkab Newman ümber kuuldused, nagu oleks ta katoliku kirikus pettunud.

«Apoloogia» oli suur menu. Läbimüük saavutas sellise määra, et autori pidevad majanduslikud mured leevendusid. Tähtsam oli siiski see, et raamat pani katoliku preestrid väljendama oma tänulikkust ja austust, ning et suhted anglikaanidest töökaaslastega sõlmusid uuesti.

1864–1874

Samal aastal, kui «Apoloogia» ilmus, sai Newman mons. George Talbotilt kutse tulla pidama jutlustesarja

Roomas. See Vatikanis töötav preester, keda Newmanil polnud erilist põhjust usaldada, kasutas oma kutses tähelepanuväärset lauset: «Siin oleks teil haritumaid protestantidest kuulajaid kui kunagi Inglismaal saab olema.» Talbot sai teenitud vastuse: «Birminghami elanikel on hing; ja minul ei ole soovi ega annet selle töö jaoks, mida olete mulle korraldanud.»

Mons. Talbot oli üks näide väikesest rühmast mõjukatest katoliiklastest, kelle umbusk Newmani vastu jäi ka pärast «Apoloogia» ilmumist püsima, ja võibolla isegi kasvas. Newman koges seda, kui Inglismaa piiskoppide antud ülesanne uurida võimalusi koguduse ja õpilaste ühiselamu loomiseks Oxfordi jäi tulemusteta. Eelarvamused said uut toitu Newmani seisukohavõtust neitsi Maarja austamise vormide kohta. Ta avaldas oma nägemuse artiklis, mis oli vormistatud kirjuna tema anglikaanist sõbrale Edward Bouverie Puseyle. Vastupanu ei takistanud Newmani avaldamast luulekogu ja poemi «Gerontiusse uni», mis käsitles sureva inimese käekäiku, ega arutlemast teemal, millest ta oli juba kaua tahtnud kirjutada, nimelt usu ja mõistuse vahekorra. Veebruaris 1870 kirjutas ta oma õele: «Minu raamat tekitab kindlasti kõigile pettumuse ... Olen kirjutanud seda 30 või 40 aastat ning see pole mul kunagi õnnestunud ... See on otsekui tunneli kaevamine läbi Alpide. Nüüd see on tehtud.» Raamat müüdi läbi ilmumispäeval, ja veel samal aastal tehti sellest kaks lisatrükki.

Kuid seegi ei olnud Newmani viimane raamat. Ta pidi veel kord ütleva oma seisukoha tähtsas küsimuses. Aastal 1870, enne Prantsusmaa ja Saksamaa vahelise sõja algust, oli Vatikani I kirikukogu määratlenud kiriku dogma paavsti primaadist ja ilmeksimatusest. Mõlemad määratlused vajasisid kommentaare ja äratasid teravaid vastuväiteid nii kirikuringkondades kui ka ühiskonna esindajate poolt. Tuntud näide selle kohta on kuulsalt riigimehe William Gladstone'i 1874. aastal kirjutatud artikkel, milles tähtsaimaks probleemiks oli küsimus, kas katoliiklased võivad olla usaldusväärsed riigialamad. Kas võõras võim, paavsti võim, ei valitse nende südametunnistuse üle sel määral, et mistahes hetkel võib sellest kasvada tõsine oht ja õnnetus igal maal, kus elab katoliiklasi? Newman leidis, et ta peab vastama sellele väljakutsele, ja ühtlasi tahtis ta arvustada neid katoliiklasi – viimaste hulka kuulus ka kardinal Henry Edward Manning – kes tahtsid olla paavstist paavstlikumad ning liialdasid primaadi ja ilmeksimatuse mõõtmetega.

Newmani vastus oli seekord koostatud vastusena Norfolk'i hertsogile. Nagu tal ikka kombeks oli, käsitles Newman teemat põhjalikult ja kaitses eriti südametunnistuse üliluslikkust. Kuulsana on säilinud tema märk: «Kui ma peaksin tooma usuga seotud teemasid õhtusöögi toostidesse, mis tõesti ei oleks sobiv tegu, tõtaksin kindlasti klaasi paavsti auks, kui seda soovitaks, kuid siiski kõigepealt südametunnistuse, ja alles seejärel paavsti auks.» Sedagi kirjutist saatis edu, ja publik hakkas Newmani pidama inglaste rahvuslikuks omandiks, mille üle võis olla uhke.

Viimased viieteist aastat

Vanus hakkas vähehaaval Newmanile üha enam mõju avaldama. Ta oli peaaegu 75-aastane, kui keegi tuttavatest käis teda vaatamas ning kirjeldas Newmani selliselt:

«Ta näeb välja väga vana, juuksed on pigem valged kui hõbedased ja selg on küürus. Tal on väga suur ja pikk nina ning suur lõug, ja arvatavasti peen laup, kuigi seda ei näe juuste alt.»

Newman kurvastas väga oma arvukate lähedaste sõprade, eriti paljude aastate jooksul parimaks sõbraks olnud Ambrose St.Johni surma pärast. Ta valmistus ka ise surmaks, väljendades oma tahet saada maetud Ambrose St.Johni kõrvale samasse hauda, ning teatades, mida tuleb kirjutada tema hauakivile.

Meeldivad sündmused andsid värvi Newmani elu lõpuaastatele. Oxfordist tuli teade, et Trinity College tahtis teha temast oma esimest auliiget, ning Newman sai seetõttu võimaluse viibida mõned päevad oma armastatud Oxfordis. Roomast tuli palve, et ta võtaks vastu kardinali aunimetuse. Newman sõitis Rooma seda vastu võtma. Haiguse tõttu pidi ta seal jääma voodisse, kuid püüdis siiski vastata kirjajatele.

Pöördudes tagasi Inglismaale ja saades 80-aastaseks vastas Newman teda õnnitlenud piiskopile: «Pikk elu on nagu pikk redel, mis kõigub ja lõhub ohtlikult ülesronija jalge all seda enam, mida kõrgemale too tõuseb. Kui keegi vajab eestpalveid vastupidavuse jaoks, siis on see 80-aastane mees.»

Newmani kirjavahetus jätkus, kuid muutus üha vaevalisemaks. Oktoobris 1882 uskus ta olevat jutlustanud viimast korda: «Räägin läbi raskuste, kõnnin vaevaliselt ja olen pidevalt kukkumishoos ... loen vaevarikalt. Ma ei suuda kirjutada teisiti kui aeglaselt - ja olen kurt.»

Aastal 1889 kirjutas Newman veel 35 lühikest kirja, kuid mitte kõik neist oma käega. Viimase lühikese sõnumi kirjutas ta augusti algul 1890 oma vanima õe tütrele Grace Langfordile: «Täna sind ettepaneku eest minuga kokku saada. Võtan selle vastu ning olen valmis nägema sind tuleval nädalal mistahes päeval, mis sulle sobib. P.S. Vahel olen arsti visiidi tõttu kinni.» Proua Langford tuli temaga kohtuma laupäeval, 9. augustil, ning kirjeldas oma külaskäiku järgnevalt: «Ta oli väga sõbralik ning ja hoidis kogu aja minu kätt oma käes. Tundsin end väga halvasti, et ma ei olnud kindaid ära võtnud. Ma ei suutnud aru saada kõigest, mida ta rääkis ... Ta jutustas, et oli näinud mind kord Oxfordi observatooriumis, kui ma olin kolmeaastane temast head. Ta küsis mu isa kirjajade kohta ... Lõpuks andis ta mulle oma õnnistuse, nagu kõigile külalistele.»

Kaks päeva hiljem kardinal Newman suri. Tema hauakivile on raiutud sõnad, mille ta ise oli valinud: «Ex umbris et imaginibus in veritatem» - varjudest ja eksitustest tõelisusse.

*
Olles saanud valmis selle kokkuvõtte Newman elust ja tööst, tunnen muret selle pärast, et üks tema isiksuse juurde olemuslikult kuulunud joon on jäänud täielikult käsitlemata. See on tema vaimulik elu, tema palved, tema sõprus inglite ja pühakutega ning püüd elada Tõe valguses. See Newman elu mõõde nõuab eraldi selgitamist. See, et Newman katoliku kirikus austatakse ja eriti tema vaimulikku elu au sees peetakse, väljendub asjaolus, et ametlik protsess tema pühakuks kuulutamiseks on alanud. Lugeja palve selle edenemiseks annab mulle põhjust tänulikkuseks.

PIIBEL ON KÕIGELE LISAKS

KA AJALOOLINE

DOKUMENT

preester Mieczysław Maliński

(Raamatust «Uskuda Kristusesse»,
algus KE nr 2/1989)

Zenon Kosidowski kirjutab oma raamatus «Piibilood», et tänu arheoloogide leidudele sai teoks Piibli uurimine ilmaliku dokumendina, mis sisaldab suurel hulgal ajaloolisi teateid. Hakkasime vaatama Piiblit teistsuguse pilguga ja märkasime oma imestuseks, et see on üks maailmakirjanduse tippteoseid, milles antakse lausa ainulaadse realismitunnetusega edasi elu ennast. Raske on uskuda, et see rikas jutustuste kaleidoskoop, milles plastilisus, koloriit ja liikumine põimuvad lihast ja verest inimeste saatustega, võis tekkida nii kauges minevikus ja säilida meie päevini.

Tõlgendades Piiblit ajaloolise dokumendina, võib seda uurida mitmest aspektist lähtudes. Võib jälgida kaanani kultuuri mõjusid Iisraelile, sattuda sumeritelt laenatud müütidele ja legendidele, analüüsida inimeste, rahvaste ja maakohtade nimesid, jälgida loodusnähtusi. Piiblis esinevat sündmustikku, mis puudutab Iisraeli rahvast, võib vaadelda võrdluses tolleaegse maailma teiste riikide ajaloo, võib siseneda Moosese, Taaveti või Sauli elulukku, mõelda selle üle, miks Taavet pani oma pojale nimeks Elihaf, luua hüpoteese näiteks sellest, et Iisaki ohverdamine tähendas Jumalale inimohvrite toomise lõppu - kaananlaste ohvritüübi kõrvaleheitmist Iisraeli rahva poolt, või sellest, et juutide Jumala nimi «Elohim» tuleb kaanani jumala «El'i» nimest. Samuti võime jälgida piibliuurimise ajaloo käiku, sentsatsioonilisi avastusi, mis saageli sündisid täiesti juhuslikult, näiteks kuidas inglise ohvitser kapten Warren 1867. aastal leidis maa-aluse käigu Jeruusalemma, mida tõenäoliselt kasutas kuningas Taavet piiramise ajal linna tungimiseks. Võib arutleda, kui suurt tähtsust omab piibliuurimisele kiilkirja deshifreerimine Briti muuseumi töötaja Georg Smithi poolt läinud sajandil jne jne.

Uurimistööd Pühakirja alal jätkuvad nii kaua, kuni inimene uurib oma minevikku. Muuseas, see töö pole kerge. Piiblis kohtame teistsugust maailma, ja mitte ainult selles osas, mille poolest eurooplase maailm erineb semiidi omast. Me kohtame surnud riigi ajalugu, mille olemasolu katkes traagiliselt aastal 70 pKr Jeruusalema hävitamisega ja juudi rahva pagendamisega Palestiinast.

Mitte kusagil ei mõistnud ma paremini piibli maailma erinevust praegusest kui heebrea keele tunnis. Arvamus, et õppides tundma mingi rahva keelt, õpime tundma ka selle rahva hinge, kes selles keeles räägib, on palju tõtt. Sõnade kõla, mis tähistab esemeid, elusolendeid, tegevusi; määruste, ase- ja sidesõnade, kogu grammatika kasutamine - keele kui terviku kaudu võib paljugi teada saada nende inimeste psüühikast, kes selle keele on loonud, ja teada saada ilmselt rohkem kui arhitektuuri ja ajaloo kaudu.

Mäletan, et pärast heebrea keele põhialuste käsitlemist anti meile kätte psalmide raamatu esimesest sajandist pärineva käsikirja fotokoopia. Kaashäälikute read, mille vahelt puuduvad täishäälikud, ilma vahedeta sõnade ja lausete vahel, ilma kirjavahemärkide ja suurte algustähtedeta – ole nii hea, loe ja tõlgi. Aga kuidas, kus teha vahe katkematus tähededereas? Kas siin, või hoopis siin – nii ja teistmoodi tuleb välja mõttekas lause?

See oli meile esimeseks õppetunniks, milliseid raskusi võib piibliuurijal ette tulla. Kuid raskused ei piirdu kaugeltki ainult sellega. Piibli Vana Testamendi esimesed raamatud pandi kirja üle kolme tuhande aasta tagasi. Mooses (XIII saj eKr) koostas oma kirjad vanade dokumentide fragmentidest, mis olid kirjutatud enne teda, ja täiendas neid suulise pärimusega. Vana Testamendi viimane raamat, Saalomoni tarkuseraamat, pandi kirja 100 aastat enne Kristust. Aga keel elas, selle sõnavara muutus rikkamaks, sõnade tähendused omandasid uusi variatsioone, rohkenesid grammatilised vormid. See kõik kajastub tekstis ja sellega tuleb arvestada. Kuid ka sellest pole veel küllalt. Korduvate ümberkirjutamiste käigus korrigeeriti ja täpsustati vahel teksti tähendusvarjundeid, eriti IV saj eKr, nagu sellest tunnistavad mainitud ajast pärit käsikirjad.

Ma ei pea end piibli keeleprobleemide alal teabkui suureks asjatundjaks, oskan sellest anda vaid linnulennulist ülevaadet. Ometi pole keeles peamine raskus. Tähtsaim ja raskeim probleem on selles, *mida tahtis öelda autor.*

Püüdkem endale ette kujutada autori olukorda. Ta tundis inimesi, kelle poole pöördus, nende mentaalsust, ta teadis, kuidas nad reageerivad, kuidas end neile kõige paremini arusaadavaks teha. Selle nurga all valis ta sõnad ja kirjandusliku vormi, mis oleks lugejaile üheselt mõistetav. Ta kirjutas neile, mitte meile, tulevastele põlvetele, ja autori kaasaegsed mõistsid. Aga meie imestame, miks see kõik on meile nii raske. Autor kasutas tihti ülekõrget tähendusi, võrdlusi, kahemõttelisi, tähendamissõnu, mis tolleaegsele lugejale kohe silma paistsid. Vahel kirjutas ta novelle, lühikesi jutustusi, mõttes välja inimesi ja olukordi, või seadis väljamõeldud olukorrad kokku ajalooliste sündmustega. Kujundas talle teadaolevatest faktidest õpetlikke jutustusi, kasutas ümberkaudsete rahvaste legende ja müüte, mida modifitseeris nii, nagu leidis selle vajaliku olevat. Tema kaasaegsetele oli see kõik arusaadav.

Aga see oli väga ammu. Muutus keel, muutus lugeja, muutus elu, nüansid, mida kunagised autorid välja tõid, lakkasid olemast arusaadavad, kadusid mõned populaarsed kirjanduslikud vormid, kasvõi niisugused nagu apokalüps, mis omal ajal oli sama levinud nagu nüüdisajal jutustus. Võibolla on kellelgi tänapäeval pretensioone selle kohta, et piibel kirjutab Joonast, kelle kala alla neelas (ei tea mis kala see võinuks olla, küllap mitte vaal, sest vaala suuava ees on ju sarvkiused), pidas oma kõhus kolm päeva ja heitis siis kaldale, aga Joona kõndis rahulikult Niinive linna, et sealsele rahvale meeleparandust kuulutada. Võibolla ei meeldi mõnele, et Adam (kas ikka Adam või Eeva?) võttis keelatud puu otsast mingi vilja (igaks juhuks, omal vastutusel, pakutakse eurooplastele arusaadavaks tegemise huvides, et see vili oli õun), aga meie peame kannatama; või see, et Ülemlaul, mis

räägib armastusest mitte just päris sündsalt viisil, on ka piibli raamatute hulgas; või et Tobias käis koos inglisa jalutamas ja Jaakob kakles Jumalaga.

Nendele lugematutele «raskustele» vastust otsides peame kõigepealt kindlaks tegema, millise kirjandusliku vormiga on tegemist ühes või teises pühakirja raamatus. See pole küll kerge, arvamused on tihti osutunud ekslikeks. Toon näiteks paar fakti.

Kaua aega arvati, et noaaegne suur veeuputus oli lihtsalt muinasjutt, kuni lõpuks õpiti lugema akkaadi keeles savitahvlitele kirja pandud Gilgamesi eepost, mis pärines VII sajandist eKr ja mis leiti Niinive linna varemetest. Selles dokumendis räägitakse üsna sarnasest kaktlõusmist. Kui Wooley korraldas 1929. aastal väljakaevamised nendes paikades, millest dokument räägib, Tellal-Mukaj juures, leidis ta kultuurikihi alt kolmemeetrise savikihi, mille alt aga tulid edasi kaevates taas nähtavale inimasulate jäljed. Täpsemad uuringud näitasid, et kaktlõus, mida meie tunneme suure veeuputuse nime all, hõlmas Eufrati ja Tigriise jõe ümbrust 630 kilomeetri pikkusel ja 160 kilomeetri laiusel alal ning leidis aset umbes 4000 aastat eKr.

Samuti peeti muinasjutuks Soodoma ja Gomorra hävitamise lugu. Tänapäevased uurimused näitavad, et need linnad hävitas maavärisemine, millega kaasnesid maagaasi plahvatused ja üldine tulekahju, mis lõppes maa vajumise ja Surnumere tekkimisega. Katastroof toimus 1900 aastat eKr. Samal ajal on juhtunud ka vastupidist. Joosua raamat, mis kirjeldab Jeeriku linna vallutamist Joosua poolt mainib seejuures, et Joosua palve peale jäi päike veel üheks päevaks taevasse, ilma et oleks järgnenud õõ. Viimast fakti, mida peeti kaua aega ajalooliseks teateks, tuleb tänapäevase uurimistöõ valgusel siiski mõista poeetilise tekstina.

Sarnaseid näiteid võiks tuua palju. Tõsiasiaks peame tunnistama aga seda, et piibli raamatud järgnevad üksteisele ilma määratlusteta, missuguse zhanriga on tegemist, sageli ilma pealkirjata, ilma loogilise seoseta eri raamatute vahel. Aga meie peame seda tõlgendama autori võimalikust seisukohast lähtudes.

Vaatamata eelpoolkirjeldatud probleemidele peab tunnistama, et piibil on hiigelsuur väärtus kasvõi ainult ajaloolise dokumendina, mis annab uskumatult sugestiivse pildi inimeste elust ammumöödunud aegadel, räägib enneolematul viisil minevikumaailma üksikutest inimsaatusetest, tervete riikide ja rahvaste ajaloost, lihtsate inimeste ja võimukandjate kangelaslikkusest või alatusest, pühadusest ja reetmisest.

Selle peatüki lõpuks pean ütleva, et piibli analüüsimine ajaloolise dokumendina ei ava meile tema olemuslikku sisu. Piibel pole kirjutatud selleks, et rääkida ennemuistsetest aegadest, vaid religioosist. Mistahes piibliuurimist võib mõista vaid ettevalmistustööna selleks, et mõista pühakirja religioonipuutuvat sisu. Kes aga püüab piiblit käsitleda ainuüksi ajaloolise dokumendina, mõistab seda valesti, sest ta satub vastuollu pühade kirjameeste motiividega, mis ajendas neid piibli raamatud üldse kirja panema.

Paast läbi aegade ja tänapäeval

Toidust ja joogist loobumine religioossetel motiividel on tuntud paljude kultuurrahvaste juures. Vanas Testamendis oli paast leina ja patukahetsuse märgiks, sageli tähendas see ka palve intensiivsuse suurendajat, eriti ettevalmistusena suurte ülesannete täitmiseks või religioosseteks pühadeks. Mäejuttulus hoiatab Jeesus paastumise vale motivatsiooni eest (Mt 6,16-18). Algkristlaste juures oli paast samuti tuntud ja kasutatud (Ap 13,2; 14,23). Didache – apostlite katekismus (8,1) – räägib juba reeglipärasest paastust igal kolmapäeval ja reedel, samuti suurte pühade eelõhtuil. Teadaolevatel andmetel peeti ka euharistilist paastu, mis algas eelmise päeva loojangust enne armulaua vastuvõtmist (ka siis, kui armulauale kavatseti minna õhtul) ja nn leinapaastu nii Suurel Reedel kui Vaiksel Laupäeval, lähtudes Jeesuse ütlusest, et kui peigmees pulmalistelt ära võetakse, siis paastuvad ka nemad (Mt 9,15). Mainitud juhtudel peeti täispaastu, st ei söödud ega joodud üldse.

Osaline toidustkeeldumine kehtis aga kogu Kolgata sündmusi tähistavatele päevadele eelnenud Suure paastu (40 päeva) ajal, pühapäevad (idas ka laupäevad) ja pühad väljaarvatud. Suur paast, mida oli piirkonniti peetud varemgi, muutus kogu Kirikule kohustuslikuks Esimese Nikea kirikukogu (aastal 325 pKr) otsusega.

Arv 40 oli iseloomulik paljudele tähtsatele sündmustele Iisraeli rahva ajaloos – 40 aastat kestis Iisraeli kõrberännak tootatud maale, 40 päeva paastus Mooses Siinai mäel Jumalalt seadust vastu võttes, sama kaua paastus Hoorebi mäel prohvet Eelija. Neljakümnendal päeval pärast sündi lõigati ümber kõik poisilapsed. Jeesuse tempelissetoomine toimus samuti 40. päeval. Pärast ristimist Johannese poolt läks Jeesus 40 päevaks kõrbesse ja paastus seal, seejärel alustas oma avalikku tegevust. Pärast ülestõusmist viibis Jeesus oma jüngrite keskel samuti 40 päeva. Varakristlikul ajal oli 40-päevane paast vee ja leiva peal ühine sageli pihil määratavaks patukaristuseks.

VI sajandist lisandus Suurele paastule eelpaastu komme, mille kohaselt algas paast neljänädalase eelfaasiga. Seda hüüti Suure paastu ladinakeelsest nimest «Quadragesima» (40) lähtudes vastavalt «Septuagesima» (70), «Sexagesima» (60), «Quinquagesima» (50), kuigi päevade arv, mida selgi juhul silmas peeti, on üpris ligikaudne. Vatikani II kirikukogu muutis selle praktika vabatahtlikuks.

Keskaja kõrgperioodil piirduti kohustuslikel paastupäevadel vaid ühe söögikorraga, millel hoiduti lihast ja veinist, hiljem ka nn *lacticiniatest* – piimast, võist, juustust ja munadest. Kirikuterminoloogias nimetatakse söögikordade piiramises seisnevat paastu *ieiuniumiks*, toidu koguse, maitsvuse ja toitvuse vähendamises avalduvat paastu *abstinentiks*.

V sajandist alates leiame kirikukalendritest Quatembripaastu (neli korda), mille aluseks on prohvet Sakariae (8,19) soovitus paastuda neli korda aastas. Ajaloo jooksul varieerus selle paastu praktika mitmel korral – vahel hõlmas see kolmapäeva, reedet ja laupäeva, vahel

kogu nädalat enne iga aastaaja vahetust. Quatembripaastu kohustuslikkus kaotati Vatikani II kirikukogul.

Hiliskeskajal võib täheldada kohustusliku paastupraktika pehmenemist. Sellest ajast alates märkame sama tendentsi pidevat jätkumist ja tänapäevaks on kohustuslik paast jõudnud miinimumini. Kohustuslikeks paastupäevadeks kogu katoliku kirikule on jäänud ainult tuhkapäev ja Suur Reede. Riia piiskopkonnas, kuhu ka Eesti antud hetkel kuulub, on igareedene lihastkeeldumisaast siiani kehtiv. Kui aga reedesele päevale langeb suurpüha (sollemnitas) või kirikupüha (festum), vabastab see paastukohusest.

Vatikani II kirikukogu muutis pehmemaks varakristlikust ajast pärit range euharistilise paastu kui tänapäeva katoliiklastele mittejõukohase. Enne armulauda soovitakse euharistilist paastu ühe tunni ulatuses (mitte missa algusest, vaid Armulaua vastuvõtmisest). Kohustusliku paastu puhul ei arvata toiduks joogivett ja ravimeid. Samas on haiged ja inimesed, kes on alla 14 ja üle 60 aasta vanad, vabastatud igasugusest paastumiskohusest, mis ei tähenda muidugi, et paast neile või üldse kellelegi keelatud oleks.

Tänapäeva meditsiin ja tervisekultus on sünnitanud uut moodi «paastumise», mida tuntakse lihtsalt dieedi või tervisliku toitumise nime all. Sisuliselt võttes ei ole eetilise seda üldse paastuks nimetada, kuna motiiv ja eesmärk on sootuks erinevad. Paastuga ei taotle inimene ju saledust või head tervist.

Vatikani II kirikukogu määratles, et paastuaja sisu pole mitte kindlate toidustkeeldumise eeskirjade täitmises, vaid järelemõtlemises – ristimiseks valmistumises või selle meenutamises – ja patukahetsuses. Selles võib mõista tagasipöördumist tõelise, piibelliku paastu juurde, mida on raske – kui mitte võimatu – sundkorras läbi viia. Kuidas see teisiti saakski olla, kui me loeme mäejuttulusest: «Kui te paastute, siis ärge jääge kurvanäoliseks, nii nagu teevad silmakirjasejad, sest nad teevad oma palge näotuks, et rahvas näeks neid paastuvat. Tõesti ma ütlen teile, neil on oma palk käes. Vaid kui sa paastud, siis võia oma pea ja pese oma pale, et su paastumine ei oleks nähtav inimestele, vaid sinu Isale, kes on salajas. Ja su Isa, kes näeb salajasse, tasub sulle». (Mt 6,16-18). Kui te kunagi peaksite kutsuma mõnd tuttavat tungiva pealekäimisega enda juurde külla ja kui ta tuleb ning lauda istudes keeldub kohmetult mingist hõrgutisest, mida talle pakutakse, tunnistades, et ta on ette võtnud paastuda, ärge kunagi naerge teda. Kui teile enestele tundub mõte paastumisest võõra ja mõttetuna, ärge tehke teistele inimestele võimatuseni raskeks selle vana äraproovitud vahendi kasutamist teel täiuslikkuse poole.

Uudised

PAASTUAEG algab tuhkapäeval, käesoleval aastal 13. veebruaril. I ÜLESTÕUSMISPÜHA on 31. märtsil. ÜLESTÕUSMISPÜHADE PERIOOD kestab kuni NELIPÜHIPÄEVANI 19. mail.

UKRAINA KATOLIKU KIRIKU HIERARHIA TAAS TÄIELIK. Paavst Johannes Paulus II avalikustas või ka nimetas käesoleva aasta 16. jaanuaril kogu Ukraina jaoks nii ida- kui lääneriituse piiskopid.

Ukraina Idariituse kiriku primaseks on nüüdsest kardinal IVAN MIROSLAV LUBACZEWSKI (76), kelle residentsiks saab Lvovi linn. Lvovi peapiiskopiks sai VOLODÕMIR STERNIUK (84), abipiiskoppideks FILEMON KURTSABA (77) ja MIHHAILO SABRÕHA (50). Alguses täidab peapiiskop Sterniuk ka primasekohuseid, sest kardinal Lubaczewski naaseb maapaost alles ülestõusmispühadeks.

Stanislavivi piiskopiks määrati SOPRON DMÕTERKO (73), abipiiskoppideks IRÕNEI BILÕK (51) ja PAVLO VASILÕK (63).

Mukatshevo-Ushgorodi piiskopiks IVAN SEMEDI (69), abipiiskoppideks IVAN MARGITYS (79) ja JOSIP HOLOVATS (66)

Przemysli (Poolas) piiskopiks Ivan Martõnjak (51)

Ukraina ladinariituse peapiiskopiks (residentsiga samuti Lvovis) nimetas paavst MARIAN JAWORSKI (64), abipiiskoppideks RAFAL KIERNICKI (78) ja MARKIJAN TROPIMJAKI (43).

Zhitomiri piiskopiks sai JAN PURVINSKI (56).

Kameniets-Podolski piiskopiks JAN OLSZANSKI (72).

Nõukogude Liidu territooriumile jäävate katoliiklaste jaoks määratud nuntsius FRANCESCO COLASUONNO viibis hiljuti ka Riias, kus samuti oodatakse peagi uute piiskoppide nimetamist nii Riia kui Liepāja piiskopkonda. Paavstil on kavatsus määrata ka Lätisse (nagu ta seda tegi Ukraina jaoks) kohalikud piiskopid, mitte enam apostellikku administraatorit, nagu see seni oli tavaks.

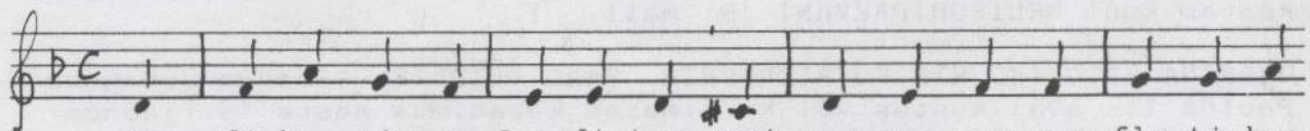
VATIKANIS PUUDUB VARJEND TUUMARÜNNAKU PUHUKS. Kardinal Alfons Maria Stickler, kes oli varem Vatikani arhiivi ja raamatukogu juhataja, ütles oma intervjuus ajakirjanikele, et Vatikanis ei ole sellist varjendit, mis võiks pakkuda kaitset tuumarünnaku ajal. Juba viis aastat tagasi, kui Vatikani arhiivile valmisid uued ruumid, kummutas kardinal kuulujutu tuumavarjendist. Arhiivi betoonkatus on vaid meetripaksune, varjendi jaoks peaks katuseks olema vähemalt kuue meetri paksune raudbetoonikiht. Kardinal kinnitas ajakirjanikele, et ka kõige tavalisem lahingumürsk tungiks vabalt läbi arhiivilae ja hävitaks maa-alused ruumid.

MEDJUGORJES POLE MIDAGI "ÜLELOOMULIKKU". Jugoslaavia katoliku piiskoppide konverents jõudis pärast pikka aega kestnud uurimist järeldusele, et kõmu tekitanud Medjugorje Maarja-ilmutustes pole midagi üleloomulikku, ilmutustest rääkimata. Vatikani saadetud läkituses paluvad Jugoslaavia piiskopid abi ja toetust kohalikule piiskopile, et ta võiks korraldada asjakohast hingehoidu kõigile neile tuhandetele inimestele, keda ikka veel Medjugorjesse voolab. Hoolimata sellest, et Vatikani Usulevitamise kongregatsioon on keelanud ametlikud kiriklikud palverännakud sellesse Jugoslaavia paikkonda, on seal 1981. aastast alates käinud kümme miljonit palverändurit.

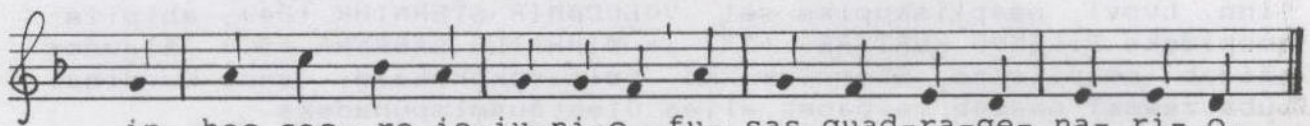
VATIKAN TUNNUSTAB ESPERANTO KEELT LITURGILISE KEELENA

Rooma-katoliku kiriku kultusekongregatsioon on oma dekreediga heaks kiitnud missaraamatu ning pühadeks ja pühapäevadeks määratud pühakirjalugemisi sisaldava leksionaari tõlke esperanto keelde. See annab nüüdsest õiguse pidada missat ka selles tehiskeeles.

Audi, benigne conditor

Au- di, be- nig-ne Con-di-tor, nost-ras pre-ces cum fle-ti-bus,
Meid vôt-a kuul-da, Loo-ja hea, näe mei- e sil-mis pi- sa-raid,

in hoc sac- ro ie-iu-ni-o fu- sas quad-ra-ge- na- ri- o.
kui Suu-re paas-tu a-jal me taas Si- nu poo-le pöör-du-me.

Audi, benigne Conditor,
nostras preces cum fletibus,
in hoc sacro ieiunio
fusas quadragenario.

Meid võta kuulda, Looja hea,
näe meie silmis pisaraid,
kui Suure paastu ajal me
taas Sinu poole pöördume.

Scrutator alme cordium,
infirmi tuscis virium:
ad te reversis exhibe
remissionis gratiam.

Sa tead me nõrkust, eksiteid,
ja tunned kõiki südameid,
neid, kes on pattu langenud
ja oma Loojat solvanud.

Multum quidem peccavimus,
sed parce confitentibus:
ad nomen laudem tui,
confer medelam languidis.

Kuid anna andeks, halasta
neil, kes Su abi otsivad.
Me valelootus purusta
ja kahetsema õpeta.

concede nostrum conteri
corpus per abstinentiam,
culp(æ) ut relinquat pabulum
ieiuna corda criminum.

Nüüd hingel lase paastuda,
et vaim võiks vabalt hingata -
siis kahetseme südamest
ja saame võitu pattudest.

Praesta, beata Trinitas,
concede simplex unitas:
ut fructuosa sint tuis
ieiuniorum munera.

Kolmainus Püha, valgusta,
meid kõrkuse eest hoiata,
et paast võiks olla viljakas
ja meile õndsust teenida.

Amen.

Aamen.

Vesprihümn IX sajandist.

tõlkis Rein Ounapuu

Esikaanel: Ristija Johannes (vitraazh, ca 1320. a.)

Kölni katedraali Hommikumaa tarkade aken.

Katoliku Kiriku väljaanne
Toimetaja preester Rein Ounapuu
Tehniline toimetaja Pentti Laukama, KATT
Toimetuse aadress: 200001 TALLINN
Vene tn 18, tel 446367